

Ömer Seyfettin'in Üç Hikâyesinde Problem Çözme Yöntemi ve Bu Hikayelerin Türkçe Öğretiminde Kullanılması

Problem Solving Method in Three Stories of Omer Seyfettin and Their Use in Turkish Language Teaching

Kezban TEKŞAN¹

Alındığı Tarih: 26.02.2013, Yayınlandığı Tarih: 26.04.2013

Özet

Ömer Seyfettin'in üç tarihî hikâyesinin problem çözme yönteminin özellikleri açısından incelenmesi ve hikâyelerin Türkçe öğretiminde nasıl kullanılabileceğinin tespit edilmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Tarama modelinde betimsel bir çalışma olan araştırmada nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Alan taraması yoluyla problem çözme yönteminin özellikleri belirlenmiş, Ömer Seyfettin'in Vire, Kütük ve Topuz hikâyeleri bu özelliklere göre değerlendirilerek verilere ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde problem çözme yönteminin başarıyla uygulandığı tespit edilmiştir. Hikâyelerde özellikle problem durumu çok iyi tanımlanmış, problemlere çok yaratıcı çözümler üretilmiş ve çözüm aşaması başarıyla uygulanmıştır. Ömer Seyfettin'i ülkenin içinde bulunduğu kötü durum çok etkilemiş ve yazar bu problemleri durumdan kurtulmak için çıkış olarak tarihe yönelmeyi ve tarihi kahramanları yüceltmeyi seçmiştir. Tarihe yönelmek onun problemi çözme yoludur. Hikâyelerindeki kahramanlar kendine güvenen, bir amacı olan ve o amaç yolunda inançla çalışan, karşılıklarına çıkan her türlü problemi yaratıcılıkla çözen, düşünen sorgulayan, geçmiş tecrübelerinden faydalanan insanlardır. Bu insan tipi günümüz eğitiminin de arzuladığı insan tipidir. Hikâyeler bu yönüyle de eğitim öğretim malzemesi olarak kullanılmaya değerdir. Hikâyelerdeki problemin tanımlanması, probleme çözüm üretme ve çözümü uygulama şekli Türkçe ve edebiyat derslerinde öğrencilere buldurularak örnek almaları benzer problemlere benzer çözümler üretmeleri sağlanabilir. Bu sebeple bu hikâyeler Türkçe dersinde kullanılmalı ve bunlardan hareketle öğrencilere problem çözme becerisi kazandırılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Türkçe öğretimi, düşünce becerisi, problem çözme, Ömer Seyfettin'in hikâyeleri.

Abstract

This study aims at examining the three historical stories of Omer Seyfettin in terms of problem solving method characteristics and determining how these stories can be used in Turkish language teaching. This is a descriptive study and qualitative data collection techniques were used. The characteristics of problem solving method were determined through literature review and data were obtained after having evaluated of Vire, Kütük and Topuz stories of Omer Seyfettin according to these characteristics. At the end of the research, it was pointed out that problem solving method was successfully introduced in the stories of Omer Seyfettin. The problem statement is especially defined well in the stories, so creative solutions were suggested for the problems and the problem-solving process was accomplished. Omer Seyfettin was so impressed by the bad situation of the country in his time period and then he decided to be interested in history as a way out and to dignify historical characters. Dealing with the history is his way of solving the problems. The characters in his stories are people who are self-confident, having a purpose and working for this faithfully, trying to solve problems faced in a creative way, questioning and benefiting from other people's experiences. This kind of persons is the one desired by today's

¹ Yard.Doç.Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi TDEÖ Bölümü.

educational system. The stories are worth being used as a teaching material from this aspect. Considering describing problem in the stories, the way of suggesting solutions to the problems and applying them, students in Turkish language and literature classes can be desired to apply these steps and find similar solutions to similar problems taking this process as an example. Therefore, these stories should be used in Turkish language lessons and students should gain problem solving skills.

Keywords: Turkish language teaching, thinking skills, problem solving, Omer Seyfettin's stories.

Giriş

Günlük hayat, içinde birçok problemi barındırır. Örneğin, teknolojik gelişmeler bireyin hayatında hızlı değişmelere yol açar, bireyin bu değişmelere ayak uydurabilmesi için problemlerle baş etmesi gerekmektedir. Bunlar kimi zaman kişilerin hayatlarını pek etkilemeyen basit problemler olabileceği gibi kimi zaman da kişilerin hayatlarını sağlıklı bir şekilde sürdürmelerini engelleyecek kadar ağır ve karmaşık olabilir. İnsanın hayatta kalması, sağlıklı ve huzurlu bir şekilde hayatını sürdürebilmesi bu problemlere bulunduğu çözümlerle mümkün olmaktadır. Bu yüzden problem çözme gündelik hayatın bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Green ve Gilhooly, 2005'ten akt. Totan, 2011). Başka bir ifadeyle, her geçen gün daha da karmaşık bir hâle gelen toplum yapısı, teknolojik gelişmeler, siyasi, sosyal ve ekonomik krizler bireyin problemlerini artırmakta, bundan dolayı da problem çözme becerisi günümüzün önemli bir konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. "Eğitimdeki değişim içerisinde hiçbir unsurun "problem çözme becerisi" kadar günümüz eğitim etkinliklerine damgasını vuramadığı görülmektedir"(Şahin, 2004, s. 163).

İnsan hayatta karşılaştığı her türlü problemi aynı şekilde çözemez, problem türlerine göre farklı yollar denemeli ve farklı beceriler geliştirmelidir. "Problem çözme becerisi insanlık için de yaşamsal bir önem taşımaktadır. İlerleme, ancak karşılaşılan problemlerin aşılabilmesiyle gerçekleşebilmektedir" (Soyer ve Bilgin, 2010'dan akt. Küçük, 2012, s. 34).

Eğitimin esas amaçlarından biri de öğrencilere hayat boyu karşılaştıkları her tür problemi çözme becerilerini kazandırmaktır. Bu sayede öğrenciler okul hayatı dışında başka problemlerle karşılaştıklarında onları rahatça çözebileceklerdir(Aksoy, 2003,s. 84). Bu sebeple üst düzey düşünme becerilerinden biri olarak kabul edilen problem çözme, farklı derslerin öğretim programlarının önemli hedefleri arasına girmiş ve bu hedefe uygun olarak öğrenme ve öğretme ortamları düzenlenmiştir.

2005-2006 eğitim öğretim yılında ülke genelinde uygulanmaya başlanan yeni ilköğretim programları ile öğrencilere temel becerilerin kazandırılması hedeflenmiş ve bu beceriler bütün derslerin programlarında yer almıştır. Bu beceriler Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma ve girişimcilik becerileri olarak belirlenmiştir (MEB, 2006, s.5). Öğretim programlarının genel amaçları ve temel becerileri içerisinde problem çözmeye yer verilmesi, günümüz insanının hayatını devam ettirebilmesi için bu becerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Bireyin ya da toplumların karşılaştığı, başarıya ulaşmaları için çözülmesi gerekli güçlükler olarak gösterilen problem kavramıyla ilgili kaynaklar incelendiğinde pek çok tanım yapıldığı görülmektedir. Mesela, Dewey, insan zihnini karıştıran, ona meydan okuyan ve inancı belirsizleştiren her şeyi problem olarak tanımlarken (Dewey, 1991'den akt. Baykul ve Aşkar, 1987), Morgan (1999'dan akt. Arslan, 2005, s.50) bireyin bir hedefe ulaşmada engelleme ile karşılaştığı çatışma durumunu problem olarak belirtir. Binbaşıoğlu (1995) da problemi, bireyin karşılaştığı içinden çıkılmaz gibi görünen yeni durumlar olarak açıklar. Benzer şekilde Ülger (2003) de problemi, içinde bulunulan durumda bir tehlike ya da aşılması gereken bir güçlük karşı karşıya olmak diye tanımlar.

Yukarıda görüldüğü gibi, problem kavramı genellikle karmaşık ve sıkıntılı bir durum olarak tanımlanırken problem çözme ise hayatta karşılaşılan güçlükleri belirleme, hissetme, kavrama, problemle ilgili bilgi toplama, çözüm yollarını belirleme, bu yollar arasından en doğru olanı seçip uygulama ve değerlendirme olarak tanımlanır (Bingham, 1998). Bu yönüyle problem çözme hayata ve topluma uyum süreci olarak düşünülmüş ve bazı araştırmacılar problemlerin, zorluk ve güçlükler olarak değil, fırsatlar olarak değerlendirilmesini önermişlerdir (Şahin, 2004).

Problem çözme üst düzey zihinsel etkinlik gerektirir (Demirci, 2000). Çünkü problem çözme istenilen hedefe varabilmek için etkili ve faydalı olan araç ve davranışları çeşitli seçenekler arasından seçme ve kullanma becerisidir (Demirel, 2000). Bu becerileri kazanan birey, hayatı boyunca karşılaştığı her tür problemi başarıyla çözebilir. Bu sebeple öğretim programlarında problem çözenin öğrencilerin hayatında önemli bir yeri olduğu kabul edilmekte ve bir beceri olarak bu konu üzerinde ısrarla durulmaktadır. "Teknolojik gelişmeler, bireylerden özellikle değişik konulara uyum sağlama, etkili biçimde iletişim kurabilme ve

problem çözebilme becerilerini kazanmalarını zorunlu kılmaktadır” (Kalaycı, 2001,s. 4). Özden (2010,s. 18) de “Bugün okulların önündeki en önemli görev öğrenmeyi ve düşünmeyi öğrenen bireyler yetiştirmektir” diyerek bu konuya dikkat çeker.

Öğrencilere düşünceyi öğretmede en etkili derslerden biri de Türkçe dersidir. Çünkü dil öğretimi büyük oranda bu derste gerçekleştirilir ve dili öğretmek demek düşünceyi öğretmek demektir. “Diğer taraftan dil ve öğrenme, ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlıdır. Öğrenme dili gerektirir dil de öğrenmeyi etkiler. Bu nedenle dil ve zihinsel becerileri geliştirme birlikte ele alınmalıdır” (Güneş, 2013, s. 616). Düşünme becerisi Türkçe dersinde kazandırılmaya çalışılan temel dil becerileriyle birlikte kazandırılır. Birey okuyarak ve dinleyerek bir metni anlamaya çalışırken aynı zamanda düşünme faaliyetini de gerçekleştirir. Çünkü dil, bireyin hem bilgilerin öğrenilmesinde hem de öğrenilen bilgilerin ifade edilmesinde kullandığı en önemli araçtır. “Bulgular dil ve düşüncenin birbirleri ile etkileşim içinde, birbirlerinin gelişimlerini etkiledikleri ve dili düşünceden, düşünceyi dilden bağımsız düşünmenin olası olmadığı sonucunu desteklemektedir.” (Sezer, 1993, s. 103). Bireyin sahip olduğu dil becerisi ile düşünme becerileri arasında doğrudan bir ilişki vardır ve ana dili öğretiminin düşüncenin de öğretimi olduğunu söylemek mümkündür (Yalçın, 2002).

Üst düzey bir düşünme işi olan ve zihinsel egzersiz gerektiren problem çözmeye özellikle okuma becerisiyle yakından ilgilidir. Uçar (2012), yaptığı araştırmada öğrencilerin okuduğunu anlama becerisinin, problem çözmeye becerisi üzerinde etkili olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Matematik derslerinin öğrenciler tarafından anlaşılmasına bağlı olarak ortaya çıkan başarısızlıkların nedenlerinin araştırıldığı çalışmada ise pek çok sebep olmasına rağmen; özellikle okuma, anlama ve anlatma sürecindeki eksikliklerin ortaya çıkardığı olumsuzluklar üzerinde durulmuştur (Albayrak ve Erkal, 2003). Tatar ve Soylu (2006) da problem çözmeye karşılaşılan önemli güçlüklerden birinin problemin gereği gibi okunup anlaşılmasından kaynaklandığını belirlemişler ve matematik derslerinde özellikle sözel problemlerde, matematiksel bilgiler kadar okuma-anlamanın da önemli olduğunu vurgulamışlardır. Genel okuma güçlüğü çeken öğrencilerin problemi anlamada güçlük çektikleri herkesçe kabul edilmektedir. Araştırmalar öğrencilerinin okuduğunu anlama başarılarıyla diğer derslerdeki başarıları arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir. Okuduğunu anlama becerisi yeterince gelişmemiş öğrencilerin derslerinde başarılı olması, dahası okullarda öğrencilere kazandırılmaya çalışılan öğrenme hedeflerinin gerçekleşmesi de mümkün değildir (Karatay, 2007). Dolayısıyla düşünce eğitiminin bir

unsuru olan problem çözme becerisinin, en etkin bir şekilde Türkçe dersinde dil becerileriyle birlikte kazandırılabilmesi söylenebilir.

Oysa çoğu zaman problem çözme matematik dersiyle özdeşleştirilmiştir. Heddens ve Speer (1997'den akt: Kalaycı, 2001, s. 9) de problemin, genellikle ilköğretim birinci kademe matematik ders kitaplarında konu sonlarında verilen dört işleme dayalı matematik problemi olarak tanımlandığını, ancak sorunun daha geniş bir anlama sahip olduğunu ve matematikle ilgisinin şart olmadığını belirtmiştir. Bu düşüncüyü destekleyen Aksu (1988'den akt. Ilgın, 2012, s. 159) da problem çözme becerisinin bütün disiplinlerle ilişkilendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bilimsel yöntemin problem çözmenin makro düzeyde genelleştirilmiş bir örneği olduğunu ve bireylere bu düşünsel becerinin kazandırılmasının gerekli olduğunu belirten Kalaycı (2001, s. 5) da "Problem çözme bazı konu alanları ile değil, yeri ve zamanı gelen her durum, konu, olay aracılığı ile işe koşulmalıdır." diyerek "Bu becerinin öğretim programlarında en temel bir beceri olarak" ele alınmasını ifade etmektedir. Bundan dolayıdır ki öğrenme ve öğretme yöntemi olarak problem çözme becerilerinin günümüzde ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Günümüzde sosyal alanlarda da problem çözme becerisi üzerine bilimsel çalışmalar hızla artmaktadır (Aksoy, 2003; Altun, 2004; Ata, 1998; Bayrakçı, 2004; Bezci, 2010; Ilgın, 2012; Kalaycı, 2001; Kuru, Karabulut, 2009; Türkçapan, 2009; Uçar, 2010; Yıldırım, 2007).

Türkçe öğretiminde problem kavramını hikâyelerdeki çatışmalar olarak kabul eden Akyol (2006), okumanın beyinde gerçekleştiğini, anlam kurmaya dayandığını ve karmaşık bir düşünme süreci olduğunu belirterek "Bu süreçte değerlendirme, muhakeme etme, problem çözme, hayal etme gibi öğeler yer almaktadır" diyerek Türkçe dersinin temel becerilerinden biri olan okuma becerisinin problem çözme becerisine yer verdiğini belirtmiştir. Türkçe dersindeki metinlere dayalı olan problemlerin yapılandırılmamış problemler olabileceği çünkü bu problemlerin çok boyutlu ve çok yönlü düşünmeyi gerektirdiği belirtilmektedir (Ilgın, 2012, s. 16). Yapılandırılmamış problemler tek bir doğru cevabın bulunmadığı, günlük hayatta karşılaşılan zorlukları, engelleri içeren problemlerdir (Senemoğlu, 2001, s. 70; Kalaycı, 2001, s.10). "İyi yapılandırılmamış problemleri çözerken tek bir bilim dalına bağlı kalınmaz. Kişinin o zamana kadar bilgi edindiği alanlardaki bütün birikimi işin içine girer. Bilgi, sadece gerçekleri bulmak için kullanılmaz aynı zamanda eğitim içeriğini öğrenmek ve diğer özel konulardaki bilgiyi almak ve kullanmak için de kullanılır." (De Vries and Ton De Jong, 1999'dan akt. Aksoy; 2003, s. 86).

Bireyin birey olma ve çevresiyle baş etme sürecinde en belirleyici etkenlerden birisi sahip olduğu problem çözme becerisidir. Çevresiyle ve problemleriyle baş eden, problemlerini çözen insan, olumlu bir benlik algısı geliştirecek, daha sonra karşılaştığı her tür problemi çözebileceğine inanacaktır. “Çünkü ben problemlerimle baş edebilirim, bu problemler başa çıkılmayacak korkutucu şeyler değil, bunlarla baş edebilmek büyük ölçüde bana bağlı” vb düşünceler içinde problemlerine eğilen, akılcı bir bakış açısıyla yaklaşan kişinin, sırf bu yaklaşımı bile, daha sağlıklı düşünebilmesini ve etkili çözümleri bulabilmesini sağlayıcı olabilmektedir” (Şahin, 2004, s.165). Bunun tam tersi durum yani problemini çözememe durumu ise “Gençlerde saldırganlık, davranış bozuklukları, madde kullanımı gibi sonuçlara yol açabilmektedir” (Greening, 1997’den akt. Korkut, 2002, s.178).

Bu olumlu algıyı sağlamada edebî metinler öğrencilere sonsuz fırsatlar sunabilir. “Metinler geçmişten günümüze kadar dil öğretim sürecinin temel kaynakları olmaktadır. Metinlerin dil öğretiminde kullanılması gerçek anlamda uygulamalı ve teorik araştırmalara dayanmamaktadır. Ancak edebî metinler, iyi yazılmış olmaları, bir ülkenin kültürünü yansıtmaları, dil ve kültür öğretiminde özel bir role sahip olmaları nedeniyle örnek metinler olarak alınmaktadır” (Güneş, 2013, s. 607). Metinlerdeki problemlerin nasıl çözüldüğünü anlamak öğrencilerin bu becerileri kazanmalarını sağlayabilir. Metinlerdeki problemin çözülememesinin yarattığı olumsuz durumların öğrenciler tarafından görülmesi ve nasıl yapılırsa bu problem çözülebilir düşüncesinin geliştirilmesiyle bu beceri öğrencilere kazandırılabilir. Çünkü problem çözme becerisinin de diğer beceriler gibi öğrenilebilir olduğu belirtilmektedir. Etkili olan ve olmayan problem çözme yolları en iyi tecrübeler sonucu öğrenilir. Problemin umumiyetle bir şeylerin arkasına gizlenmiş bir çözüm olduğunu söyleyen Adair (2005, s. 56), “Daha az açık olan ipuçlarını bulmak için problemi yeniden okuyun.” derken problem çözme sürecine de değinmiş olur. Bireysel ve kurumsal problemlerin çözümünde gerekli olan ilk şey, problem çözme sürecinin bilinmesidir.

Problem çözme, bireyin belli bir amaca ulaşma yolunda önüne çıkan engelleri ortadan kaldırmaya yönelik gerçekleştirdiği bir dizi çabayı gerektirmektedir. Bunun için problem çözme çaba, enerji ve alıştırmaya gerektiren duygusal, bilişsel ve davranışsal bir süreçtir (Aksoy, 2003; Bingham 1998; Budak, 1999; Korkut, 2002; Şahin, 2004). Bunun için kazanılan tecrübelerin, duyguların ve davranışların birlikte kaynaşması gerekmektedir. Bununla birlikte problemin çözümü, daha önce denenmemiş çözümleri dikkate alarak yeni çözümler üretmeyi içerdiği için daha çok zihinsel beceri ve daha uzun bir süreç gerektirir.

Problemden probleme ve bireyden bireye değişmekle birlikte problem çözme sürecinin ortak ve temel aşamaları da vardır (Kalaycı, 2001, s. 12). “Genel olarak problem çözme süreçleri için kullanılan modeller, John Dewey’in 1910’dan beri kullanılan modelinin az çok değiştirilmiş biçimleridir.” (Şahin, 2004, s.164). Problem çözme yöntemi bilim adamlarınca farklı sayıda aşamalardan oluşturulmuştur. (Dewey sekiz, Barth altı, Bedoyere beş, Hicks altı, Arenofsky üç, Shor üç basamak) (Kalaycı, 2001, s. 14). Mayer (2002’den akt. Totan, 2012, s. 64) ise problem çözmeyi, problem tasviri ve problem çözümü olarak iki aşamada ele alır. Glassman ve Hadad ise “araştırmacıların birbirinden oldukça farklı problem çözme süreci modelleri geliştirdiklerini ancak tüm bu problem çözme modellerinin içerisinde temel olarak problemin tanımlanması, olası çözümlerin geliştirilmesi ve en iyi çözümün değerlendirilerek seçilmesi olmak üzere toplam üç basamağın bulunduğunu ifade etmektedir (Glassman ve Hadad 2009’dan akt. Totan, 2012, s. 67). Problem çözme yöntemini sekiz adımda açıklayan Bingham (1998) da her çözüm için bu basamakların tümünün kullanılmasının gerekmediğini belirtir.

Dil öğretiminin temel materyali metinlerdir. Bu dersle kazandırılmak istenen becerileri öğrenciye kazandırmada iyi seçilen metinlerin önemi inkâr edilemez bir gerçektir. Öğrenciler, metinler yoluyla düşünüp problemlere çözümler üretebilecekler, metinlerdeki çözümleri günlük hayatlarına aktarabileceklerdir. Türkçe dersinde metin seçiminde akla gelecek ilk isimlerden biri Ömer Seyfettin ve onun hikâyeleri olmalıdır. “Ömer Seyfettin’in edebiyatımıza küçük hikâyeye nev’inde en başarılı örnekleri kazandıran sanatkarlarımızdan olduğu yarım asırı epeyi aşan zamandan bu yana yerleşmiş bir hükümdür; bu yolda eriştiği haklı ün dolayısıyla hikâyelerinin hemen hepsi külliyyat halinde birçok defa basılmakla beraber, bu nevi dışındaki yazıları üzerinde esaslı bir inceleme yapılmamış, bunlar muhtelif gazete ve dergilerde, başkaca kaynaklarda dağınık olarak kalmıştır” (Tansel, 1985, s.55). Onun hikâyeye yazma tekniğini çok iyi bildiğini belirten Enginün bu özelliklerin devrin başka şahsiyetleri tarafından da paylaşıldığını söyler: “ Fakat Ömer Seyfettin onlar arasında yegânedir” (Enginün, 1985, s.47) der. Türkçe dersinde Ömer Seyfettin’in hikâyeleri kullanılabilir. Çünkü “Ömer Seyfettin, çevre tasvirlerinden ve ruhsal çözümlemelerden çok olaya önem verir, edebiyat aracılığıyla sosyal sorunlara eğilir, toplumun her kesiminden insanı ele alarak, yaşanan olumsuzluklardan bir ders çıkarma eğilimi taşır (...) Çocukların hikâyenin bütününden ya da hikâyelerdeki kahramanların/kişilerin konuşmalarından, yapıp-etmelerinden hareketle kendilerine dersler çıkarmasını öngörür.” (Şimşek, 2008, s.141-142).

O, birçok hikâyesinde eğitici özelliklere yer vererek bilhassa kişilerin ve kurumların olumsuzluklarını biraz da mizah ile süsleyerek eleştirme yoluna giderek toplumu uyarma görevi görmüştür. “Onun hikâyeleri konu ve tema özellikleri yönüyle; Türkçe, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük gibi derslerin etkinliklerinde kullanılabilir nitelikte eğitim-öğretim materyali olma özelliğine de sahiptir” (Geçgel, 2007). Kırıkkale ilindeki resmî ilköğretim okullarında yapılan bir araştırmada öğrencilerin Ömer Seyfettin’i hikâyeci olarak tanıyıp tanımadıklarına yönelik sorulan sorulara verdikleri cevaplar öğrencilerin Ömer Seyfettin’i tanıyıp okuduklarını göstermiştir. Araştırmaya göre öğrencilerin hemen hepsi (%94,4) Ömer Seyfettin’i ilköğretimin birinci kademesinde tanımaya başlamışlardır. Araştırmada “Ömer Seyfettin’in hikâyelerinin sevilerek, beğenilerek okuduğunu; yazarın yarattığı kahramanlardan ve işlediği konulardan öğrencilerin etkilendiğini, yazarın dil ve anlatımının da hikâyeleri beğenerek ve severek okumada etkili olduğunu göstermektedir” (Tosunoğlu ve Gök, 2008, s.187) sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalara dayanarak Ömer Seyfettin’in hikâyelerinin Türkçe dersinde kullanılabilir özelliklere sahip metinler olduğu söylenebilir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ve doküman incelemesi deseni çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma; sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırma ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Nitel araştırma, bir konu hakkında çok çeşitli yönleriyle ve derinlemesine bilgi edinmek amacıyla yapılan analizleri kapsamaktadır. Doküman incelemesi ise, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Ayrıca birden fazla kaynak (kitap, dergi, broşür) kullanılarak geniş bir zaman diliminin analizini olanaklı kılmaktadır. Bunun yanı sıra geçmiş dönemde kişi veya kurumlara doğrudan ulaşmak mümkün olmadığından, konu hakkında geniş bir inceleme alanına fırsat vermekte ve genelleme yapabilmeye imkân sağlamaktadır. Bu özelliklerinden dolayı araştırmada doküman analizi tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Seçilen Metinler

Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde en çok işlediği konulardan biri tarih ve tarihi yüceltmedir. “Bir yazısında tarihi “iade” değil, “ihya” etmeliyiz demiş ve hikâyelerinde bu ihyaya değen mazinin, yaşanan zaman için ibret ve örnek teşkil edecek değerlerini işlemiştir”(Enginün,1985,s.40).Bu üç hikâyede de tarihî kahramanlar ve değerler

yüceltilmiştir. Bu yönüyle öğrencilerin okumasında fayda vardır. Ayrıca hikâyelerde bir problem ortaya konulmuş ve bu problem ustalıkla çözülmüştür. Türkçe dersi temel becerilerinden biri olan problem çözmeyi öğrencilere kazandırmada bu hikâyeler örnek metin olarak kullanılabilir. Çünkü yaratıcılık, eleştirel düşünce ve problem çözme gibi becerilerle ilgili öğrencilere genellikle yabancı kaynaklı örnekler sunulmaktadır. Onlara bu becerilerle ilgili olarak kendi kültürüne ait eserleri sunmak, bu becerileri kazandırmada daha da etkili olabilir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmada doküman analizinin beş aşaması olan “dokümanlara ulaşma, özgünlüğü kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme, veriyi kullanma” izlenmiştir. Verilerin analizi için Ömer Seyfettin’in hikâyelerinin incelenmesi ve karşılaştırılması sürecinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunulmasıdır. Bu amaçla, alan taraması yapılarak problem çözme yönteminin özellikleri belirlenmiş, Glassman ve Hadad’ın geliştirdiği üç basamaklı problem çözme yöntemi temel alınarak Ömer Seyfettin’in üç hikâyesinde yer alan problem çözme becerisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu yöntem, problemin tanımlanması, problemle ilgili olası çözümlerin geliştirilmesi ve en iyi çözümün değerlendirilerek seçilmesi diye üç aşamadan oluşmaktadır. Ömer Seyfettin’in Vire, Kütük ve Topuz hikâyeleri bu yöntemle göre incelenerek elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenmiş ve ardından bu betimlemeler açıklanarak ve yorumlanarak neden-sonuç ilişkileri sorgulanmış ve birtakım sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde çalışmanın temelini oluşturan Ömer Seyfettin’in üç hikâyesinin teker teker ele alınmış, önce hikâyenin özeti verilmiş sonra da bu hikâye problem çözme yönteminin üç aşamasına göre incelenerek elde edilen bulgular, hikâyelerden örneklerle açıklanmıştır.

Vire hikâyesiyle ilgili bulgu ve yorumlar

Vire hikâyesinde Kızılelma’nın yolunda bulunan stratejik öneme sahip bir kalenin savunması anlatılır. Kalede yalnız yüz elli Türk askeri bulunmaktadır, cephaneleri çoktur ancak üç dört ay yetecek kadar yiyecekleri vardır. Ordunun yardıma gelmesi de mümkün değildir. Çünkü padişah Acemistan hududundadır. Dışarıda ise üç dört yüz kadar şövalye kaleyi kuşatmıştır. Komutanın görevi ise en son ve en ileri noktada bulunan bu kaleyi ne yapıp yapıp ordu gelinceye kadar korumaktır. Komutan dışında herkes dışarıdaki düşmana

hücum etmeyi düşünür fakat onun planı başkadır. Komutan, önce büyük dibekte evvelce hazırlanan kömürleri dövdürüp cepanelikte kapının hemen yanında bulunan ilk on iki çuvalın üst tarafından bir karış barut aldırıp başka çuvala koydurur sonra da içlerinden barut alınan çuvaların üst taraflarını dövülen kömür tozlarıyla doldurtup ağızlarını sıkıca bağlattırır. Daha sonra da iki büyük kutu siyah tozu sarnıca ve kuyuya boşalttırır. Kaledeki askerlere, maksadının teslim değil savaşmak olduğunu, vuruşacak meydan bulmak için düşmanla vireyi konuşacağını ve kendisine güvenmelerini ve emrinden dışarı çıkmamalarını söyler. Önce düşmanla konuşarak kalede çoluk çocuk, ihtiyar bulunmadığını, hepsinin harp eri olduğunu, cepaneliklerinin ağzına kadar barutla olduğunu, erzaklarının bulunduğunu ve silahlarının mükemmel olduğunu, isterlerse bir askerlerini gönderip söylediklerinin yalan mı doğru mu olduğunu görebileceklerini söyler. Düşmanla yapılan vire görüşmesi gereğince kale dışındaki düşman askeri iki kısma ayrılır ve bir kısım silahlarını diğer kısma bırakır. Sonra Türk askerleri silahlarıyla birlikte kaleden çıkar. Düşman askerleri boş kalan kaleye sevinç naraları atarak girip burcun kulesine bayraklarını çekerler. Silahlarıyla dışarı çıkan ve karşı tepeleri tutan Türk askerleri, kaleyi muhasara eder. Şaşkına dönen düşman askerleri, Türklerin önerdiği vireyi kabul etmek zorunda kalırlar. Buna göre düşman askerleri silahlarının hepsini kalenin bedenlerinden aşağı atarlar, şövalyeler ve asilzadelerden oluşan elli kişi rehin olarak kalede alıkonulur ve bunlara karşılık iki yüz elli silahsız düşman askeri bir ay içinde birkaç yıl yetecek kadar yiyecek getirir. Böylece Kızılelma'yı alacak olan büyük ordunun gelmesi birkaç yıl daha rahat rahat beklenebilir. Metinde bütün olumsuz şartlara rağmen kalenin başarıyla savunulması anlatılır.

Kütük hikâyesiyle ilgili bulgu ve yorumlar

Kütük hikâyesinde ise gayet sarp, gayet dik bir kayanın zirvesinde bulunan, daha bir tüfek bile atılamayan ve çok cesur bir komutanın koruduğu Dregley kalesinin zaptı anlatılır. Bu kaleye gelinceye kadar pek çok kale zapt eden Türk komutan Arslan Bey, bu kaleyi bir kurşun bile atmadan almayı amaçlar. Bunun için herkesten sakladığı bir plan hazırlar ve bu planı havanın kapalı olduğu bir gün uygular. Önde topçuların sonra da bütün askerlerin savaş nizamında kalenin bedenlerine yaklaşarak mümkün olduğu kadar çok savaş gürültüsü çıkarmaları emreder. Kalenin yakınındaki Değirmenli Çiftliği'nde biriktirdiği elli mandayı burca giden yolun yanında hazır bekletir. Daha sonra da gayet büyük, gayet uzun ve gayet

kalın bir kütük parçasını bu mandalarla taşıtarak kalenin yanına getirtir ve kaledeki düşman kuvvetlerine hemen teslim olmalarını, bu topun İstanbul'u alan top olduğunu bir kere ateş edince işlerinin biteceğini belirtir. Gördükleri karşısında korkan düşmanlar kaleyi Türklere teslim etmekten başka çare bulamaz ve kaleyi teslim ederler.

Topuz hikâyesiyle ilgili bulgu ve yorumlar

Topuz hikâyesinde ise bir isyanın bastırılması anlatılır. Bu isyan, bir senedir kendini sancak beyi ilan eden Mehmet Bey'in, kendisine itaat etmeyen Eflaklilerin, Zips Zapolya'dan yardım istemesi üzerine bu tehlikeli ittifaktan ürkererek onlara istiklallerini vermesiyle başlar. Eflakliler hemen prenslerini tahta çıkarırlar. Merkezi hükümet de elçi adı altında üç yüz kişilik bir heyeti prensin sarayına gönderir. Eflakliler bunun tabiiyet alameti olduğunu düşünüp gururlanırken prensin huzuruna kabul edilen Türk elçisinin yanında hediye diye getirdiği topuzu beklenmedik çeviklikle prensin kafasına vurup öldürmesiyle şaşkına dönerler. Elçi hızla kılıcını sıyırarak istiklal sevdasına düşen asi cezasını buldu diyerek davulun çalınmasını, meydandaki askerlerin teslim olmasını ve meydana sancağın dikilmesini emreder. Sonra da tahttaki ölüyü aşağı çekip onun yerine oturarak padişah namına kendisine itaat edilmesini emreder. Büyük kılıçlı cesur muharipler, çelik zırhlı voyvodalar hükümdarlarının soğuyan naşını çiğneyerek, bir anda bir darbeyle bütün Eflak'i zapt ediveren Türkün elini öperek itaat ederler.

Ömer Seyfettin'in üç hikâyesinde problem çözme yönteminin üç aşaması

1. Problemin Tanımlanması

Araştırmalar, iyi problem çözücülerin, problem konusunda yeterli bilgi sahibi olduklarını, problemin özünü iyi anladıklarını göstermiştir. Bu ilk ve en önemli adım problemi iyi anlamayı gerektirir. Eğer problem iyi tanımlanır, problem üzerine iyice yoğunlaşırsa gereksiz zaman kaybı yaşamadan çözüme ulaşılabilir.

Ömer Seyfettin'in üç hikâyesinde de problem çözme sürecinin ilk adımı problemin tanımlanması çok iyi yapılmıştır. Problem değişik bakış açılarından tanımlanmaya çalışılmıştır.

Vire hikâyesinde ilk paragraf problem durumunu ana hatlarıyla ortaya koymaktadır. Stratejik önemi olan bir kalede 150 kişi kalan Türk askerinin, kaleyi savunmada yaşadıkları engeller anlatılır. Kızılelma'nın yolu bu kaleden geçtiği için kalenin elde tutulması şarttır. “İki senedir Goça taraflarını alan, talan eden on altı bin kişilik Türk ordusundan şimdi bu kalede yadigâr gibi yüz elli asker kalmıştı... Mutlaka alınacak olan Kızılelma'nın yolu buradandı... Vakıa cephaneleri çoktu. Silahları mükemmeldi. Lakin ancak üç dört aylık erzakları vardı. Ne yapacaklardı?” Tata'ya giden geçitler kapalıydı. Etrafta her nevi kuşlar uçuşuyor... ama hiçbir kervan geçmiyordu” (Seyfettin, 1999, s. 92).

Görüldüğü gibi kalenin stratejik önemi var, mutlaka korunmalı ama asker sayısı az ve ancak üç dört aylık erzakları var ve yardım gelme ihtimali de yok. Bu şartlarda kalenin savunması nasıl gerçekleşecek? Bu hikâyede problem bir engelle karşılaşma olarak karşımıza çıkar.

Kütük hikâyesindeki problem durumunu ise gayet sarp ve dik bir kayanın üzerine yapılan Dregley kalesinin nasıl alınabileceği oluşturmaktadır. “Bu kale gayet sarp, gayet dik bir kayanın zirvesine yapılmıştı. Arslan Bey sordu:

-Bizim kaleden daha yüksek mi?

-Daha yüksek beyim” (Seyfettin, 1999, s. 83).

Problemin büyüklüğü kale komutanının kahramanlığı ve yaptıkları örneklendirilerek anlatılır. Kale komutanı Zondi'nin kalenin teslimi için gönderilen elçiye verdiği cevap bunu yansıtır. “Git paşaya söyle. Bana teslim teklif etmesin. Bir askere bundan büyük hakaret olamaz. O nasıl harp adamı ise ben de harp adamıyım. Ya ölürüm, ya galip gelirim. Ama görüyorum ki benim işim bitti. O durmasın, bütün kuvvetiyle hücum etsin. Ben mutlaka, yıkılacak kalenin taşları altında kalmak isterim” (Seyfettin,1999, s. 85). Kalenin en sarp ve en dik bir kayanın üzerine kurulmuş olması ve cesur bir komutan tarafından ölümüne savunulması problemin büyüklüğünü ortaya koymaktadır.

Topuz hikâyesindeki problem ise Eflak halkının başkaldırıp, isyan etmesidir. “Son Eflak tacını giyen papazı Tergoviç'te bozan Mehmet Bey, bir sene vardı ki kendisini sancak beyi ilân etmişti. Ama Eflakiler, bu hâkime boyun eğmemiş, Zips kontu Zapolya'dan imdat istemişlerdir. İşte bu tehlikeli ittifaktan ürken Mehmet Bey çarçabuk onların haklarını,

imtiyazlarını, istiklallerini vermişti” (Seyfettin, 1999, s. 185). Bu hikâyede problem hiç büyütülmeden detaya girmeden anlatılır. Ancak Eflâklıların zafer sarhoşluklarına özellikle vurgu yapılır. “Kumandan, istiklalini kazanan halkın bu deli, bu sarhoş sevincine bakıyor... keyifleniyordu. Yarı baygın kızlar şen delikanlıların kucaklarında, gaydaların ahengine ayak uyduruyorlar, “yaşasın prens, yaşasın prens!” nakaratını haykırarak yeni hükümdarlarının şerefine testileri deviriyorlar, oynuyorlar, sıçıyorlardı...”(Seyfettin, 1999, s. 185).

Her üç hikâyede de problem çok iyi tahlil edilmiştir. Problemlerle ilgili alt problemler belirlenerek onların ana problemle olan bağlantısı ortaya konularak problem çözme sürecinin önemli bir aşaması gerçekleştirilmiştir (Bingham, 1998). Vire hikâyesinde kale komutanının “Bu kaleyi biz yapmadık. Vaktiyle düşmandan “vire” ile aldık. Düşman galiba burasını yalnız müdafaa için yapmış, çünkü hem kapısı çok dar, hem de bir meydana doğru açılmıyor. Kapının karşısındaki, şu tümsekte elli kişi yaylım ateşi açsa, dışarıya sağ çıkamaz” (Seyfettin, 1999, s. 96) sözleri, onun problemi ne kadar iyi tahlil ettiğinin göstergesidir.

Günümüzde dil öğretiminde yapılandırmacı yöntem kullanılmaktadır. “ Bu yaklaşıma göre ‘Dil, edinilmez öğrenilir’ Dil öğrenme bireyin aktif çabalarıyla gerçekleşir. Dil becerileri zihinsel gelişime ve sosyal ilişkilere bağlı gelişir. Dil tek başına değil sosyal etkileşimlerle öğrenilir. Diğer taraftan dil ve öğrenme, ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlıdır. Öğrenme dili gerektirir dil de öğrenmeyi etkiler. Bu nedenle dil ve zihinsel becerileri geliştirme birlikte ele alınmalıdır. Bu süreçte işbirlikli öğrenme etkinliklerine ağırlık verilmelidir. Bu etkinlikler öğrencinin dil ve zihinsel becerileri ile gelişmeye açık alanını doğrudan etkilemektedir”(Güneş, 2013, s. 616). Bu hikâyeler öğrencilerin hem dil hem zihinsel becerilerinin gelişimine katkıda bulunulabilir ve işbirlikli öğrenme etkinliklerine imkân verir.

Bu sebeple bu hikâyeler gerek Türkçe gerekse edebiyat derslerinde kullanılmalıdır. Hikâyeler, Türkçe ve edebiyat derslerinde okutulduktan sonra öğrencilere metinde anlatılan problemlerle durumu belirlemeleri istenerek onların problemi tanımlama becerileri geliştirilebilir. Başlangıçta bir hikâyedeki problem durumu öğretmenin rehberliğinde öğrencilerle birlikte yapılabilir. Mesela Vire hikâyesindeki problemi tanımlarken öğretmen özellikle soracağı sorularla öğrencilerin problemi tanımlamalarına yardım edebilir. Mahmut Ağa ile Baran Bey’in problem tanımlaması arasındaki farka ve bu farkın neyden kaynaklandığına dikkat çekebilir. Yine öğretmen problemin iyi tanımlanmasının çözümü

nasıl etkilediğini sorgulatabilir. Öğrencilerden metindeki problem durumunu resimle göstermeleri istenebilir veya yine onlardan problem durumunu kavramlarla ifade etmeleri istenebilir. Bu etkinlikler çoğaltılabilir. Türkçe dersi etkinliklerle yürütülür. Bu hikâyeler öğretmenlere çok çeşitli düşünceyi geliştirici etkinlik yapma fırsatı verebilir. Özellikle Vire ve Kütük hikâyeleri “Tahmin Ederek Okuma” yöntemiyle okunarak öğrencilerin ilgisi metne çekilebilir. Bu hikâyelerde problem durumu hemen metnin başında yer aldığı için bu bölüm öğretmen tarafından okunur ve öğrencilerin bu problemi çözmeleri istenir. Değişik öğrenci çözümleri tartışıldıktan sonra hikâyenin kalan bölümleri okunur ve öğrencilerin önerileriyle karşılaştırılır. Aynı şekilde bu metinlerden hareketle , “Soru Sorarak Okuma”, “Tartışarak Okuma” ve “Eleştirel Okuma” (MEB, 2006, s. 65-66) gibi okuma türlerine başvurarak öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmelerine destek sağlanmış olabilir.

Bu metinlerden hareketle yazma çalışması da yapılabilir. Çok kullanılan yazma tekniklerinden biri de Metin Tamamlamadır. Bu yöntemin amacı, “Öğrencilerin okuduklarından hareketle duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmek, onları etkin duruma getirerek yorum yapma ve fikir yürütme becerilerini geliştirmektir” (MEB, 2006, s. 70)

Hikâye tamamlama, öykü tamamlama diye de bilinen tekniğin çocukların özellikle zihinsel gelişimlerine önemli katkıda bulunduğu ve onlarda problem çözme becerilerinin gelişimine destek sağladığı bilinmektedir. “ Türkçe etkinlikleri ve bu etkinliklerde kullanılan öykü tamamlama tekniği, problem çözme becerilerini kazandırma bakımından özel bir yere sahiptir. Bu etkinlik yoluyla çocuklar, yaratıcı düşüncelerini ortaya koyabilmekte ve karşılaştıkları problemlere farklı bakış açısıyla yaklaşabilmektedirler “diyen Yıldırım(2007,s, 18) bunun sebebini şöyle açıklar: Çünkü yarım bırakılan öyküde çözülmesi gereken bir problem durumu bulunmaktadır. Çocuk öyküyü tamamlayabilmek için var olan problemi çözmek durumundadır. Problemin farkına vardıktan sonra değişik çözüm yolları üretme ve bu çözüm yollarını uygulama yine öykü tamamlama tekniği yoluyla gerçekleşebilmektedir” (Yıldırım, 2007, s. 19). Metinlerdeki problem durumuyla karşılaşan çocuk düşünmeye de başlayacaktır. Çünkü düşünme kendi kendine oluşmayan ancak içinden çıkılmaz bir durum veya bir problem yaratıldığı zaman gelişir (Binbaşoğlu, 1995). Kreidler (1994’den akt. Ilgın, s.23) de öğrencilerin problemi çözerken okuma kitaplarından yararlanabileceğini belirterek, bunun için yapılması gerekenleri(Çatışmaya kadar hikâyenin okutturulması; karakterin ne hissettiğinin sorulması; çocukların çatışmayı, problemi tanımlaması; beyin fırtınasıyla

karakterin sorununun çözümlenmesi, çözümü bulurken karakteri düşünmeleri; hikâyenin gerisinin okutturularak karakterin çözümünün tartışılması)olarak açıklamaktadır.

Metinlerdeki problemi ve problemin çözümünü kavrayan öğrenciler ise araştırma, inceleme, keşfetme, gözlem yapma, karşılaştırma ve sonuca ulaşma gibi bilimsel süreçlerden faydalanarak etkin bir şekilde problem çözme becerilerini kazanmış olabileceklerdir.

2. Probleme ilgili olası çözümlerin geliştirilmesi

İkinci önemli adım da çözüm yolları üretmek için gerekli bilgilerin toplanması ve seçeneklerin oluşturulmasıdır. “İçinde ne kadar çok uygun seçenek varsa, kararınızın o kadar daha iyi olma ihtimali vardır” (Adair, 2005, s. 144). Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde çözüm yollarıyla ilgili bilgilerin toplanması ve çözüm için seçeneklerin oluşturulması diyaloglar yoluyla ortaya konulur. Kahramanlar arasındaki konuşmalarda problemle ilgili farklı çözüm önerileri ortaya konulur.

Vire hikâyesinde ortaya konulan büyük problemin çözümü adım adım hikâye kahramanlarından genç kale komutanı “Barhan Bey” ve ihtiyar sipahi zabiti “Mahmut Ağa” arasında geçen tartışmalarla veya fikir alışverişiyle gerçekleştirilir. Kişilerin sıfatları dikkate değerdir. Genç kale komutanına karşılık ihtiyar sipahi zabiti. Bu bölümde yazar karşıtlıklardan faydalanarak problemin çözümüyle ilgili düşünceler geliştirme yoluna gitmiştir. Metinde “akıl (sabır)” ile “duygu (hırs)” çatışmasından hareketle çözüm aranmış ve çözüme akıl ve sabırla ulaşılmıştır. Metinde “akıl (sabır)” “Barhan Bey”; “duygu” “Mahmut Ağa tiplerini somutlaştırılmıştır. Barhan Bey, genç olmasına rağmen sabırlı akıllı ve hepsinden önemlisi de çok düşünen biridir. “Barhan Bey çok düşünen, hiç faka basmayan akıllı cesurlardandı” (Seyfettin, 1999, s. 93). Yazar onun zekâsına özellikle dikkat çekerek bu sayede en namlı komutanların sırasına yükseldiğini belirtir. “Ağırlığından daima bir tarafa eğilmiş gibi duran bu başın içinde sönmez bir ateş, sönmez bir zekâ alevi tutuşuyordu. İşte bu mukaddes alev onu daha pek genç iken en namlı kumandanların sırasına yükseltti. Yıllarca süren muharebenin hudutsuz meydanındaki en son nokta, en ileri kale padişahın emriyle ona emanet edilmişti. Ordu gelinceye kadar ne yapıp yapıp bu ücra kaleyi bırakmamak vazifesiydi” (Seyfettin, 1999, s.93). Barhan Bey, bu mevkie hem zekâsı hem de yıllarca muharebe meydanlarında bulunmasıyla, hakkıyla gelmiş ve padişah tarafından

atanmıştır. Yazar Barhan Bey'e kalenin savunması konusundaki düşüncelerini söylemez ancak Mahmut Ağa ile aralarında geçen konuşmalarda Mahmut Ağa değişik çözüm önerilerinde bulunur. Onun ilk çözüm önerisi kalede elli kişi bırakarak Breg kasabasına akın düzenlemektir. Barhan Bey'in bu öneriyi çok iyi değerlendirdiğini görüyoruz. "Ordu gelinceye kadar ne yapıp yapıp bu ücra kaleyi bırakmamak vazifesiydi. Hâlbuki akın için askerinin bir kısmını ayırarsa düşman hemen haber alacak, fazla kuvvetle kaleye yüklenecekti. Hem kuvveti ikiye ayırmak hiç münasip değildi. Zaten kuvvet de ne idi? Yüz elli kişi..." (Seyfettin, 1999, s. 93). Mahmut Ağa, erzak biteceğini, kışın akının zor olacağını ve bu arada bir muhasaraya uğrayabileceklerini söyleyerek önerisinde ısrarcı olur. Yazar burada araya girerek Mahmut Ağa'nın görüşlerini destekler. "Mahmut Ağa'nın hakkı vardı. Burası ummanın ortasında kaybolmuş öksüz bir ada gibiydi. En yakın kasabaya ancak üç günde gidilebilirdi. Kış bastırırsa erzak tedariki imkânsızdı. O vakit kaleyi bırakıp mutlaka "Tata"ya çekilmek icap edecekti. Hâlbuki yüz elli kişiyle günlerce düşmanın martolmaların, moskofların, haydutların arasından nasıl geçilirdi. Mademki padişah henüz Rumeli'ye geçmemişti, artık bu yaz büyük ordu gelmeyecek demektir. Kırk senedir düşman karşısında saç sakal ağartan Mahmut Ağa çok itimat ettiği genç kumandanın yine biraz toy buluyor. "Tevekkül" ile iş bitmezdi" (Seyfettin, 1999, s.93-94) . Buradaki problem çözme amaca ulaşmada ortaya çıkan bir engel veya güçlük karşısında soru cevap arama süreci olarak değerlendirilebilir (Popper'den akt. Akkaya, 2012, s.30).

Barhan Bey, çözüm olarak kalenin müdafaa edilmesini düşünüyordu. "Zira kalenin methali pek dardı. Huruç hareketi imkânsızdı. Hafif bir yaylım ateşi bile buradan kimseyi çıkartamazdı" (Seyfettin, 1999, s. 95). Barhan Bey, ön bilgilerini kullanarak bu düşünceye ulaşmıştır. "Bu kaleyi biz yapmadık. Vaktiyle düşmandan "vire" ile aldık. Düşman galiba burasını yalnız müdafaa için yapmış, çünkü hem kapısı çok dar, hem de bir meydana doğru açılmıyor. Kapının karşısındaki, şu tümsekte elli kişi yaylım ateşi açsa, dışarıya sağ çıkamaz" (Seyfettin, 1999, s. 96). Bu kararını hiç kimseye paylaşmaz ve kararı uygulamaya geçirir.

Kütük hikâyesinde de problemin boyutları karşılıklı konuşmalarla okuyucuya aktarılır. Böylece kalenin alınmasının ne kadar zor olduğu vurgulanır. Problemin çözüm yolları ya da seçenekler anlatılmaz. Hikâyenin kahramanı Arslan Bey'in bunu düşündüğü çözümü planladığı duyurulur okuyucuya. "Arslan Bey Şalgo'nun ıslanmış, hasta, ateş böcekleri gibi sönük sönük parlayan ziyalara bakıyor, kethüdanın sözlerini işitmeyerek, kendi planını düşünüyordu. O biliyordu; düşmanların hepsi Zondi gibi, Plas Batanyus gibi, Lozonci gibi

kahraman değildi. İçlerinde tavşan kadar korkakları da vardı. Mesela Seçeni kalesinin muhafızları, daha Ali Paşa yaklaşırken, toplarını, tüfeklerini, cephanelerini, erzaklarını, mallarını, hatta ihtiyarlarını, çocuklarını bırakıp bir kurşun atmadan kaçmışlardı” (Seyfettin, 1999, s. 85) . Arslan Bey plan yaparken önceki bilgilerinden deneyimlerinden faydalanıyor. Kalenin yapısı ve kale komutanı Zondi'nin kahramanlığı onu ürkütmüyor. İşittiği bilgiyi hemen genelleştirmeyerek kendi deneyimine başvuruyor.

Gizlilik, Arslan Bey'in planının en önemli bir unsurunu teşkil eder. “Arslan Bey, planlarını en yakın adamlarından bile saklardı. “yerin kulağı var” derdi. Ağzından çıkan bir sır mutlaka işitilecekti” (Seyfettin, 1999, s. 85) . Ancak Arslan Bey planını Ali Paşa'ya danışıp onay da almıştır.

Görüldüğü gibi bu hikâyede komutan problem çözmek için benzetim yoluna başvurmuştur. Savaş topu yerine gayet büyük, gayet uzun ve gayet kalın bir kütük parçası kullanılarak düşmanın savaşmadan kaleyi teslim etmesi sağlanmıştır.

Topuz hikâyesi diğer hikâyelerden farklıdır. Problemin çözüm planı ve planla ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Hikâye yazar anlatıcı tarafından Osmanlıya başkaldıran asiler gözünden anlatıldığı ve bir savaş stratejisi olarak çözümün önerilerine yer verilmemesi doğaldır. Eserde çok iyi bir problem çözme stratejisi hazırlandığı problem çözülünce anlaşılır. Demek ki problem çıkaran engel unsur yani Eflâkiler çok iyi tahlil edilmiş, onların zaafı çok iyi tespit edilmiştir. Bulunan çözüm Eflâklıların zafer sarhoşluklarından faydalanarak üç yüz kişilik bir elçi heyeti ile saraya girip asilerin başını öldürmektir. Bunun için “Berat, sancak, davul ve topuz” hediye olarak gönderilir. Düşmanların hediyelerle ilgili algısını iki düşman zabitanın konuşması ortaya koyar:

“-Kuşkulanmağa hacet yok! Biz daha resmen ihtilale kalkmadan onlar haber gönderdiler. “gidiniz, bir şey tayin ediniz”dediler. Biz zaten prensimizi tahtına çıkarmıştık. Şimdi işte bize bir de “cemile” yapıyorlar.

-“Berat, sancak, davul, topuz” göndermek bir “cemile”mi?

-Ya ne?

-Tabiiyet alametleri...

Coşkun kumandan görünmeyen bir surata tokat atacakmış gibi elini yukarı kaldırdı. Hiddetli bir tehalükle:

-Asla! Diye bağırdı. Biz artık müstakiliz! Berat, istiklalimizi tasdik etmektir. Sancak, davul, topuz... da padişahın prensimize hediyeleri...” (Seyfettin, 1999, s. 187). Bu konuşmaya yansıyan zafer sarhoşluğu çözümün temelini oluşturmuştur. Yine saraya gönderilen elçinin de çok iyi tespit edilmesi, onun, cesur, çevik ve soğukkanlı olması problemin çözümünü olumlu etkilemiştir. Yazar hikâyede bir yandan düşmanın zafer sevincine, şaşa ve gösterişine dikkat çekerken diğer yandan Türk heyetinin sakin ve ağırbaşlı haline dikkat çeker. Bu zıtlıkları özellikle belirterek eserin sonunu beklenmedik bir şekilde bitirir. Aynı Vire hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyede de akıl ile hırsın mücadelesinde akıl galip gelmiştir.

Bu hikâyeden hareketle öğrencilere günümüzde böyle problemlere nasıl çözümler getiriliyor ya da nasıl çözümler önerebilirsiniz diye sorarak onların düşünceleri ve değişen şartları yaşanan sosyal gelişmeleri görmeleri sağlanabilir. Yine öğrencilere hikâyede topuzun devletin gücünü temsil ettiğini bugün ise devletin gücünü neyin temsil edebileceğini sorarak onların karşılaştırma yaparak düşünceleri sağlanabilir.

Bu hikâyeler gerek Türkçe gerekse edebiyat derslerinde okutularak öğrencilerin düşünme becerileri geliştirilebilir. Yukarıda da belirttiğimiz etkinliklerin yanında öğrencilerin önerilen çözümleri sorgulamaları sağlanabilir. Onların da çözüm önerileri geliştirmeleri istenebilir. Daha sonrada metindeki ile karşılaştırma yapılabilir. Öğrencilerin bu metinlerde kullanılan çözüm önerilerinden hangilerini günlük hayatlarında kullanabileceklerini düşünceleri istenerek metinden öğrendiklerini günlük hayata aktarmaları dolayısıyla problem çözme becerilerini etkin hale getirmeleri sağlanabilir.

3. En iyi çözümün değerlendirilerek seçilmesi

Çözümleri değerlendirme Problem çözmeye yönelik olarak oluşturulan stratejilerin uygulanması sonucunda ulaşılan durumun incelenerek değerlendirmesi bu basamakta olmaktadır.

Her üç hikâyede de geliştirilen çözümler etkili olmuş ve problem çözülmüştür. Vire hikâyesinde “Kızılelma'nın yolu bu kaleden geçtiği için kalenin elde tutulması şart” diye

belirtilen kale bütün olumsuzluklara rağmen ustalıkla savunulmuş, kale düşmana teslim edilmemiştir. “İç eyaletlerden çok uzaklardaki bu garip kalecik, mutlaka Kızılelma’yı alacak olan büyük ordunun gelmesini, artık birkaç yıl daha rahat rahat bekleyebilecekti” (Seyfettin, 1999, s.103).

Kütük hikâyesinde ise “ gayet sarp, gayet dik bir kayanın zirvesine” yapılan Dregley kalesi ustaca düzenlenmiş bir savaş planıyla tek bir kurşun atmadan alınabilmiştir. Bu hikâyede kaleyi almak için uygulanan çözüm düşman tarafından “mertlik değil” diye eleştirilince komutan Arslan Bey’in “Henüz bir kere patlamayan bir toptan korkarak hemen teslim oluvermek mi mertliktir” cevabı ile yerinde bir değerlendirmede bulunulur.

Topuz hikâyesinde ise çözümün değerlendirmesi Türk elçinin “İşte gördünüz ya... İstiklal sevdasına düşen asi cezasını buldu! diye haykırdı.” sözleriyle herkese duyurulur. Arkasından da padişah adına Türk elçisine itaat eden asilerin durumu gözler önüne serilir. “...sebebi bilinmez bir korkunun şaşırtıcı heyecanıla dilleri tutulmuş kurt kürklü zengin boyar reisleri, büyük kılıçlı cesur muharipler, çelik zırhlı voyvodalar iki dakika evvelki hükümdarlarının daha soğumayan naşını çiğneyerek bir anda, bir darbeyle bütün Eflak’i zapt ediveren bu korkunç Türkün elini öpüyorlar, yüzüne bakamıyorlardı ” (Seyfettin, 1999,s. 190).

Sonuç

Ömer Seyfettin’in üç hikâyesinde problem çözme sürecinin ilk adımı problemin tanımlanması yapılmış ve problem değişik bakış açılarıyla ortaya konulmaya çalışılmış ve problemle ilgili amaçlar açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Bingham (1998) problem çözmeyi bir amaca ulaşmada karşılaşılan güçlükleri yenme süreci olarak görmektedir. Ömer Seyfettin’in üç hikâyesinde de problem amaca giden yolda karşılaşılan bir engel olarak karşımıza çıkar. Vire’de Kızılelma yolu için önemli olan bir kalenin savunulması, Kütük’te yine amaca giden yolda bulunan bir kalenin alınması ve Topuz hikâyesinde ise devlete karşı isyan eden asinin cezalandırılması. Bu hikâyelerdeki kahramanların amaçlarına sıkı sıkı bağlı oldukları görülür. Metinlerdeki engel ne kadar kuvvetli olursa olsun amaçtan en ufak bir sapma ve umutsuzluk yoktur. Vire hikâyesindeki Barhan Bey’in kendi kendine söylediği “Ordu gelinceye kadar ne yapıp yapıp bu üçra kaleyi bırakmamak vazifesiydi.” (Seyfettin, 1999, s. 93) sözleri bu durumu açıklar. Hikâyelerdeki

problemlerin çözüme ulaşmasında kahramanların amaçlarına olan inançları da büyük ölçüde etkili olmuştur denilebilir. Hikâyeler bu yönüyle öğrencilere örnek olabilirler.

Araştırmalara göre problem çözme sürecinin etkili olmasında kazanılmış tecrübelerin büyük rolü olduğu vurgulanmaktadır. Kişinin geçmişteki problem çözme tecrübesi güncel problemleri çözmeye yönelik kararlarını etkilemekte ve onlardan güç alarak benzer şekilde çözümler üretmektedir (Greene, 2005'ten akt. Totan, 2012, s. 58). Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde de kahramanlar problemleri çözerken geçmiş başarılı tecrübelerinden faydalanmış, onlardan güç almışlardır. Mesela Kütük hikâyesinde düşmana teslim olmalarını söyleyen komutan Arslan Bey'in sözlerinde İstanbul muharebesinde topun kullanılmasından duyulan güç ve inanç hissedilir. "Babalarınızdan işitmediniz mi? Elli manda ile buraya getirttiğim bu topun iki güllesiyle binlerce Şalgo kuvvetinde olan İstanbul kaleleri tuzla buz oldu. İşte İstanbul'u alan bu top... Bir kere ateş edeceğim. İkinci atıma hacet yok. Ne kaleniz kalacak, ne de kendiniz" (Seyfettin, 1999, s. 89) . Hikâyelerdeki problem çözücü rolündeki kahramanlar yetkili, işinin ehli ve tecrübeli kimselerdir.

Vire hikâyesinde "Yıllarca süren muharebenin hudutsuz meydanındaki en son nokta, en ileri kale padişahın emriyle ona emanet edilmişti" (Seyfettin, 1999, s. 93) diye tanıtılan Barhan Bey, bütün olumsuz şartlara rağmen stratejik öneme sahip kaleyi koruyabilmiştir.

Gayet sarp ve dik bir kayanın üzerine yapılan Dregley kalesini "bir kurşun atmadan alacağım"(Seyfettin,1999,s.85) diyen ve alan Arslan Bey'e bunu dedirten güç de daha önce aldığı kalelerdir. "Hey bre Şalgo muhafızları! Ben, padişahımın dedesine sizin kralınızın memleketlerinden büyük yerler zapt etmiş Bosna Valisi Yahya Paşa'nın torunlarındanım. Ceddin Hamza Balı Bey daha on dört yaşında iken sizin ordularınızı perişan etmiş, Viyana muhasarasında, Viyenberg önünde şan almıştır. Ben hangi kaleye gittimse geri dönmemişim, daha geçen gün iki küçük topla "Boza" kulesini yerle bir ettim. Mihâl Terşi, Etiyan Soşay, Andrenaki gibi kahramanlarınıza canlarını bağışladım. Vadiye çekildim. Gelip gitmeleri için yol verdim. Haydi, gelin siz de teslim olun. Nafile yere kanınızı döktürmeyin"(Seyfettin, 1999, s.89). Topuz hikâyesindeki elçinin tavırlarında da bu güven açıkça görülür.

Her üç hikâyedeki problem çözme görevini üstlenen kahramanların özgüvenlerinin, düşünce ve duygu durumlarının, davranışlarının problemleri çözmeye etkili olduğunu söyleyebiliriz. Uyar (2002) da etkili problem çözme sürecinin bireyin problemi çözmeye

yönelik özgüveninden başlayarak düşünce, duygu ve davranışlara kadar uzanan kapsamlı bir süreç olduğunu bildirir.

Her üç hikâyede de çözüm planı sır gibi saklanmış, bu problemin çözümü için gerekli görülmüştür. Buna rağmen çözümün uygulanmasında herhangi bir aksama oluşmamıştır. Bu durum Vire hikâyesindeki “Biliyorduk ki Türk askeri çok itaatlidir. Kumandanları ne söylerse hemen yaparlar” (Seyfettin, 1999, s.96) sözleriyle açıklanmıştır. Hikâyelerin tarihi kaynaklı olduğu ve problemlerin düşman kuvvetleriyle ilgili olduğu düşünüldüğünde çözüm planlarının saklanması gerekliliği anlaşılabilir.

Her üç hikâyede de bulunan çözümler çok yaratıcıdır. Bu Ömer Seyfettin’in yaratıcı bir yazar olduğunun da bir kanıtı olarak düşünülebilir. Topuz hikâyesinde çözüm için seçilen berat, sancak davul ve topuz yaratıcı bir şekilde kullanılmıştır. Berat ve sancak asilerin gözünü boyamak için seçilirken sarayın dışındaki askerlere haber vermek için davul, asilerin başını öldürmek için de topuz kullanılmıştır. Topuz aynı zamanda devletin vakar ve gücünün de sembolüdür. Tavrı ve konuşmalarıyla devletin gücünü temsil eden asker (elçi), problemi bu güçten kuvvet alarak çözer. Seçilen aletler ve planın hızlı ve soğukkanlılıkla uygulanması da problemi bir çırpıda çözmüştür. Aynı şekilde bir kütük parçasının büyük bir savaş topu üstelik İstanbul’u alan bir savaş topu olarak kullanılması da oldukça yaratıcı bir düşüncedir. Hikâyelerde problemlerin bu kadar hızlı ve kolay çözülmüş gibi görünmesinin altında ise çok iyi yapılan çözüm planı yatmaktadır. Her üç hikâyede de bu durum gözlenebilir. Ömer Seyfettin hikâyelerinde çok iyi problem çözme planı kurgulamıştır.

Hikâyelerde problemin çözümünü uygulama aşamasında hiçbir aksaklık yaşanmamıştır. Bu durum Türk askerlik sistemindeki disiplin, emre itaat ile açıklanabilir. Hikâyelerde bu durum çok iyi yansıtılmıştır. Metinler bu yönüyle de sorgulanabilir. Mesela öğrencilerin hikâyelerde verilen emirlerin tam olarak uygulanmamasının doğuracağı sonuçları tartışmaları istenebilir.

Her üç hikâyede de problemler akıl yoluyla çözülmüş, duygular ve hırslar için içine katılmamıştır. Vire hikâyesinde sık sık tekrarlanan “-Allah kerim... Acele yok. Düşüneceğiz” (Seyfettin,1999,s.95) sözleri bunun en güzel örneğidir. Düşünmek ve sabır, problemlerin başarıyla çözümlenmesini sağlamıştır.

Hikâyelerdeki problemin tanımlanması, probleme çözüm üretme ve çözümü uygulama şekli Türkçe ve edebiyat derslerinde öğrencilere buldurularak örnek almaları benzer problemlere benzer çözümler üretmeleri sağlanabilir.

Dil öğretiminde kabul gören “Metin Aracılığı ile Öğrenme” konusunda Ömer Seyfettin’in bu hikâyeleri öğrencilere büyük imkânlar sunar. “Metin Aracılığı ile Öğrenme” ile ağırlıklı olarak bilgiyi zihinde yapılandırma, dil ve zihinsel becerileri geliştirme ve bunları günlük hayata aktarmanın amaçlandığını bildiren Güneş (2007), metinlerin, bu amaçla öğrencilere sorun çözme, karar alma, kavramlaştırma, eleştirel düşünceyi geliştirme ve düşünmeyi geliştirme çalışmalarında rehberlik etmesi gerektiğini açıklar. Bu konuda en etkili metinlerden biri de Ömer Seyfettin’in bu hikâyeleridir. Ömer Seyfettin bu hikâyeleri ülkenin en bunalımlı zamanlarında yazarak milletine moral vermek istemiştir. Onun çizdiği kahramanlar bütün olumsuzluklara rağmen görevlerini layıkıyla yapmışlardır. “Türk hayatını ve Türk tarihini bugünün insanına model göstermek için değerlendirme gereğini duyan yazar, geleceği, yaşadığı devrin şartlarından hareketle yeniden kurmaya çalışır. Böyle bir edebî yaratmanın sosyal fayda açısından ele alındığı açıktır. Sanatkâr, devrin insanına, Türk tarihi ve Türk hayatıyla ilişkilendirdiği örnekler getirmek suretiyle, bir özgüven asılama gayreti içine girmiştir” (Şengül, 2003, s.27). “Ömer Seyfettin’in eser verdiği yıllar 1908-1920 ihtilal ve savaş günleridir. Bir asker olarak o, cephede savaş sahnelerini yaşadığı gibi askerlikten ayrıldıktan sonra cephe gerisinde savaşın sebep olduğu facialara da şahit olmuştur.” (Enginün, 1985, s, 40). Bir taraftan bu olumsuzlukları mizahi bir dille eleştiren yazar bir taraftan da tarihe yönelerek tarihi kahramanlıkları destanlaştırarak insanlarına ideal örnekler sunmuştur. “Ömer Seyfettin’in tarihî ve kahramanlık hikâyeleri büyük bir destanın parçaları hissini verirler. Bu aslında onlarda gördüğümüz destanî motiflerden çok yazarın olayları destanî bir perspektiften kavrayıp ifade edebilme kabiliyetinin bir sonucudur. Bu hikâyelerdeki kahramanlar, bu kahramanların imkânsız olan şeyleri başarıları, vakanın süratli akışı hikâyelerdeki epik vasfı açıkça ortaya koyar.” (Filizok, 1985,s. 123). “Savaş bu hikâyelerde işini ve ne yapacağını bilenler sayesinde zevkli bir spor hatta oyun haline döner. Pembe İncili Kaftan’da devletin vakarını kendi gururunda temsil eden kahraman, Ferman’da, canını devlete adanmış şahsiyet ve Topuz’da devletin vakar ve gücü, Kızılelma Neresi’nde ordunun hükümdara mutlak itaati işlenir. Burada inanç ve devlete bağlılıklarından asla taviz vermeyen kahramanlar çizer. Bu tipler devrin özlediği şahsiyetlerdir” (Enginün, 1985, s. 41). Bugün de özlenen şahsiyetlerdir. Ömer Seyfettin bu özlenen şahsiyet özelliklerini hikâye kahramanı

olarak sunmakla günümüz eğitim anlayışına uygun bir yol çizmiştir. İyi öğretim tekniklerinden biri de gösterme, örnek sunmadır.

Ömer Seyfettin'i ülkenin içinde bulunduğu kötü durum çok etkilemiş ve yazar bu problemleri kurtulmak için çıkış olarak tarihe yönelmeyi ve tarihi kahramanları yüceltmeyi seçmiştir. Tarihe yönelmek onun problemi çözüme yoludur. Hikâyelerindeki kahramanlar kendine güvenen, bir amacı olan ve o amaç yolunda inançla çalışan, karşılıklarına çıkan her türlü problemi yaratıcılıkla çözen, düşünen sorgulayan, geçmiş tecrübelerinden faydalanan insanlardır. Bu insan tipi günümüz eğitiminin de arzuladığı insan tipidir. Hikâyeler bu yönüyle de eğitim öğretim malzemesi olarak kullanılmaya değerdir.

Ömer Seyfettin'in bu hikâyeleri Türkçe dersi dil becerileriyle ilgili pek çok etkinlik gerçekleştirme fırsatı sağlamaktadır. Bu metinlerden hareketle okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi dil becerilerine yönelik değişik etkinlikler yapılabileceği gibi bunlarla birlikte düşünce geliştirme çalışmaları, problem çözme, yaratıcı düşünce, eleştirel düşünce gibi zihinsel becerileri geliştirici etkinlikler de hazırlanabilir.

Ömer Seyfettin'in hikâyeleri her seviyedeki eğitim kurumlarında çeşitli yönleriyle değerlendirilerek dil ve düşünceyi geliştirme çalışmalarında etkin bir şekilde kullanılabilir. Dil öğretiminde olduğu gibi milletlerin devamlılığını sağlamada da edebi eserlerin önemi inkâr edilemez bir gerçektir.

Kaynakça

- Adair, J.(2005).*Etkili karar vermek*.(S.F. Güneş, Çeviren).İstanbul: Babıâli Kültür Yayıncılığı.
- Akkaya, K.(2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin özkavramları ile algılanan problem çözme düzeyleri arasındaki ilişki (İstanbul ili Sultanbeyli ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Aksoy, B. (2003). Problem çözme yönteminin çevre eğitiminde uygulanması. *Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi*.2,14-83
- Aksoy, B.(2004). *Coğrafya öğretiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Albayrak, M. ve Erkal, M. (2003).Başarıya giden yolda ifade ve beceri derslerinin (Türkçe-matematik) birlikteliği. *Millî Eğitim Dergisi*,158,77-80
- Altun, A.(2004). *Sosyal bilgiler dersinde problem çözme yönteminin erişiyeye, kalıcılığa ve derse karşı tutuma etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Arslan, C.(2005). *Kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının yükleme karmaşıklığı açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aşkar, P. ve Baykul, Y. (1987). *Matematik öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Yayınları.
- Ata, B.(1998).*Tarih öğretiminde bilimsel problem çözme yönteminin uygulanmasına yönelik bir model*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Bayrakcı, R. (2004). *İlköğretim 4. sınıf Türkçe dersinde uygulanan okuduğunu anlama ve problem çözme stratejilerinin öğrenci başarılarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bezci, Ş.(20109).*Tekvondo antrenörlerinin stresle başa çıkma ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Binbaşıoğlu, C. (1995). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Bingham, A. (1998). *Çocuklarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi*. (A. F. Oğuzkan, Çeviren). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Budak, B. (1999). *Lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Demirci, C.(2000).*Eleştirel düşünme*. Ankara: Eğitim ve Bilim, Türk Eğitim Derneği,115(25).
- Demirel, Ö(2000).*Öğrenme sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Engünün, İ. (1985). *Ömer Seyfettin'in hikâyeciliği, Doğumunun yüzüncü yılında Ömer Seyfettin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Filizok, R.(1985).*Ömer Seyfettin'in Eserlerinde halk edebiyatı tesirleri, Doğumunun yüzüncü yılında Ömer Seyfettin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Geçgel, H. (2007). *Ömer Seyfettin Hikâyelerinin İlköğretim Programında Kullanılabilirliği*, <http://www.izedebiyat.com/yazi.asp?id=62632> (Erişim Tarihi:01.11.2012).
- Güneş, F. (2007). *Ses temelli cümle yöntemi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F.(2013). *Türkçede metin öğretimi yerine metinle öğrenme*. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,6,604-637.

- Ilgın, H.(2010). *İlköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerinin metinlerle geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Kalaycı, N, (2001). *Sosyal bilgilerde problem çözme ve uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karatay, H. (2007). *İlköğretim Türkçe öğretmenlerinin okuduğunu anlama becerisi üzerine alan araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Korkut, F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 177-184.
- Kuru, E.ve Karabulut, E.O.(2009).Ritim eğitimi ve dans dersi alan ve almayan beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*,29(2),441-458.
- Küçük, P. D. (2012). Müzik öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin iletişim ve problem çözme becerileri, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 33-54.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6. 7. 8. Sınıflar) Öğretim Programı Ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim, öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Seyfettin, Ö.(1999). *Bütün eserleri hikâyeler 2.(Haz: Hülya Argunşah)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Sezer, A. (1993). İletişim araçlarının dil gelişimine etkisi. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları Bildirisi*, (Ed. F. Oğuzkan) (93-121) Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Şahin. Ç(2004).Problem çözme becerisinin temel felsefesi, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*,10,160-170.

- Şengül, A.(2003).Tahkiyeli eserlerde model şahıs meselesi ve Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki model şahıslar üzerine bir inceleme, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,5(1),13,30
- Şimşek, Y. (2008). “Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Çocuklara Yönelik Öğretici Öğeler”. *2.Dünden Bugüne Ömer Seyfettin Sempozyumu (7-9 Mart 2008) Bildirileri*, Duymaz, R.(Ed.).(139-152).Gönen: Gönen Belediyesi Kültür Yayınları.
- Özden, Yüksel.(2010). *Öğrenme ve öğretme*. Sekizinci baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tansel, F.A. (1985). *Ömer Seyfettin'in ilk eserleri ve şiirleri, Doğumunun yüzüncü yılında Ömer Seyfettin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Tatar, E. ve Soylu, Y. (2006). Okuma-anlamadaki başarının matematik başarısına etkisinin belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*,14 (2), 503-508.
- Tosunoğlu, M. Haktanır, G. Çocuk, H. E. ve Gök, Z. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine göre Ömer Seyfettin. *2.Dünden Bugüne Ömer Seyfettin Sempozyumu (7-9 Mart 2008) Bildirileri*, Duymaz, R.(Ed.).(179-191). Gönen: Gönen Belediyesi Kültür Yayınları.
- Totan, T.(2011). *Problem çözme becerileri eğitim programının ilköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal öğrenme becerileri üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Türkçapar, U.(2009). Beden eğitimi spor yüksekokulu öğrencilerinin farklı değişkenler açısından problem çözme becerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*,10(1),129-139.
- Uçar, C.(2012). *İlköğretim matematik öğretmenliği anabilim dalı okuduğunu anlama becerisi ile gerçek hayat ve standart sözel problemleri çözme başarısı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Uyar, M. (2002). Problem çözme yaklaşımı. *Eğitime yeni bakışlar*. Ankara: Mikro Yayınları, 219-225.

Ülgen, G. (2001). *Kavram geliştirme - kuramlar ve uygulamalar*. (3. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, A.(2007). *Okulöncesi eğitimde Türkçe etkinliklerinde uygulanan öykü tamamlama tekniğinin çocukların problem çözme becerisine etkisi konusunda öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

Community structure has become a more complex day by day, technological development, political, social and economical crisis increase the problems of individuals. Thus, problem solving skills has become an important issue nowadays. One of the main objectives of education system is to gain students problem solving skills for all kinds of issues they faced through their life. By means of this, students will easily solve the problems they face in their daily lives.

Problem solving is generally identified with the mathematic lesson. However, it is emphasized that problem solving skill is required to be associated with all disciplines. Kalayci stated that scientific method is a generalized sample of problem solving in macro level and it is necessary to gain individuals this intellectual skill. He also pointed out that problem solving is not set to work not only by limited issues but also by means of all kinds of appropriate situations, issues and events and so that it should be taken as the most basic skill in curriculum. Hence, it is seen that problem solving skills are featured as a teaching method recently. Number of scientific researches related to problem solving skill increases in social sciences. Problem solving method consists of various steps between 2 and 8 determined by scientists. Although there are many different problem solving processes, there are three steps basically as defining the problem, developing possible solutions and selecting the best solution after evaluation.

Problem solving is accepted as a meta-cognitive skill and has taken place among the important objectives of different lessons' curricula and also appropriate learning and teaching environments have been arranged for these goals. Eight fundamental skills are planned to gain students through new primary school curriculum since 2005-2006 academic year and these skills placed within all lessons' programs. There are several skills such as using Turkish language accurately and eloquently, critical thinking, creative thinking, communication, problem solving, research, decision making, using information technologies, and entrepreneurship skills. Since problem solving takes place within general objectives and basic skills of school curricula nowadays, it shows how important this skill is for today's people to continue their lives.

One of the most effective lessons is Turkish language lesson to teach students thinking skills since language and learning are connected to each other inseparably and affect one another. Therefore, language and developing intellectual skills should be discussed together. Teaching language is accepted as teaching thinking at the same time. Thinking skills are taught together with basic language skills from the objectives of Turkish language lesson. As individuals try to learn about their environment by reading and listening, they experience thinking activity at the same time. The reason is that language is the most important tool used by individuals both to learn new information and to express that information as well. It is well known that language and thinking are interactive concepts and they affect their developments,

so that it is impossible to consider these concepts independently. Moreover, there is a linear relationship between language and thinking skills individuals have and it is possible to state that teaching mother language means teaching the way of thinking. In case, problem solving is also a high-level thinking work and requires intellectual exercises.

The basic material of language teaching consists of texts. It is a well-known truth that carefully selected texts has vitally important role to gain students desired skills. Students can easily find solutions to problems by means of the texts and transfer those solutions to their daily lives. Omer Seyfettin and his stories should be one of the first names that come to mind for the texts to be used in Turkish lesson. Because Omer Seyfettin put emphasis on the event and social problems in his stories, address all kinds of people in the society and had a tendency to take a lesson from bad experiences. Therefore, it is possible to say that children can learn from his stories and/or statements of the characters in the stories. In addition, he pointed out educational issues in his stories, especially criticized negative aspects of people or institutions humorously and thus he acted as a warning system. For this reason, his stories has the feature of being a teaching material appropriate to use in the activities of several lessons such as Turkish language, Social Studies, Citizenship and Human Rights Education, Atatürk's Principles and History of Turkish Revolution.

Method

This study aims at analyzing problem solving skill in three stories of Omer Seyfettin. This research was carried out within the framework of qualitative research methods and design document review. It is a descriptive study and qualitative data collection methods were used. Firstly, characteristics of problem solving method were determined via literature review. As a result of review, three-step problem solving method developed by Glassman and Hadad was based on. This method consists of identification of problem, developing possible solutions to the problem, and selection of the best solution. The stories of Vire, Kütük and Topuz were evaluated according to characteristics of this method since they include a problem solving process. The way of stating the problem, suggestions for the solution and evaluation of the solutions were examined in details.

Findings and discussion

The first step of problem solving process in all the stories of Omer Seyfettin is defining the problem thoroughly. The problem was described from different views and so that it was analyzed widely. Sub-problems are determined related the main problem and then their connections with the main problem are stated. After that, important part of problem solving process has been accomplished. Secondly, necessary information is gathered and alternatives are formed in order to produce solutions. In Omer Seyfettin's stories, this process is provided through dialogues. Different suggestions for the solution are presented during talking between the characters.

Solutions found in each story are very creative. So it can be assumed as evidence that Omer Seyfettin is a creative author. Patent (berat), flag, drum and knob chosen for the solution in Topuz story were used in a creative way. Patent and flag were chosen to mislead insurgents while drum was used to announce news for soldiers outside the palace and knob for decapitating the insurgents. Knob is also a symbol of dignity and power for government. Soldiers (ambassadors) representing the power of government via their attitudes and talking solve the problem by means of this power. Chosen tools and application of the plan rapidly and coolly facilitate the solution of problem in a trice. Similarly, the idea of using a block as a huge cannonball which is the one conquers Istanbul is a rather creative as well. The well-designed solution plan provides such rapid and easy solution of the problems in the stories. This situation can be observed in each story. Thus, Omer Seyfettin built great problem solving plans in his stories.

Problems in each story of Omer Seyfettin were built on a matter preventing to reach the goal. No matter how big is the matter in the texts, any deviation and despair is not seen in that way. Beliefs of the characters in their aims are considerably effective for the problem solution process in the stories as well. The stories can be taken as an example by students in this manner.

The characters in the stories of Omer Seyfettin benefit from previous successful experiences and encouraged while they are solving the problems. The characters having the role of solving problem are master and experienced people. We can say that their self-confidence level, emotional and intellectual states are effective their performance during problem solution process.

Solution plan has been kept under wraps for each story and it was seen as a necessary for the solution of problems. Despite this, there is no disruption for the solution process.

Problems in the stories were solved rapidly and effectively. The reason is that identification of problem and statement of the way of solution are good enough.

Conclusions

Teachers can make students in Turkish language and literature classes found the steps such as identification of the problem, producing solution to a problem and the way of applying solution. Thus students can take these as samples and it enables them to produce similar solutions to similar problems or use the solutions in the texts in their future daily lives. The stories can guide students related to problem solving, decision making, critical thinking and developing ideas. Omer Seyfettin wanted to cheer up the community in their difficult times by writing these stories. The characters created by him performed their duties despite all negative situations and they never gave up about their beliefs and commitments to the government. The stories are required to be used in classes due to this aspect alone.

Turkish language activities and story completion technique has a special role in terms of gaining problem solving skill. Students can think creatively and have different perspectives

for the problems they faced by means of this activity since there is a problematic situation to solve in the unfinished story. In order to complete the story, children should solve the existing problem. After realizing the problem, producing various solutions and applying these suggestions can be accomplished via story completion technique. When students faced with the problem situation in the texts, they will start to consider. All stories are fairly proper for this activity. As part of the story in which problem is described is presented to students and they can be asked to complete the story by reading and writing studies. Many activities might be organized with these stories in Turkish language lesson. Not only different activities oriented to language skills such as reading, writing, listening and speaking can be done benefiting from these stories but also activities developing intellectual skills as developing ideas, problem solving, decision making, creative thinking, and critical thinking can be prepared. For example, students may be provided to question the solutions suggested in the stories. They can be asked for their own solutions and then they can compare with the ones in texts. In addition, students are desired to think which solutions offered in the texts they might use in their daily lives and then they can be provided to transfer them to their lives and thus to have an active problem solving skill.

As the stories of Omer Seyfettin are evaluated in terms of different aspects, they can be used effectively within the context of language and idea development works at all kinds of educational organizations. It is an inevitable truth that literary works has important role for the sustainability of nations as well as language teaching